

Nr 30

Lagutskottets betänkande i anledning av motion om ändring av bestämmelserna angående bärgning till sjöss av herrelöst gods.

Motionen

Yrkande

I motionen 1974:277 av fru Hambræus (c) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att en utredning tillsätts med uppdrag att inkomma med förslag till ändrade bestämmelser om bärgning till sjöss av herrelöst gods i enlighet med vad som anförs i motionen.

Motionären framhåller att bestämmelserna om bärgning av herrelöst gods är så vagt utformade att tillämpningssvårigheter många gånger uppstår, något som skapar problem för både myndigheter och enskilda bärgare. Motionären anser det rimligt att handläggningen av ifrågavarande ärenden överförs till en och samma myndighet. Den myndighet som närmast bör komma i fråga är enligt motionärens mening polisen, som redan nu har ansvaret för hittegodsärenden. Att sjöfyndsärenden hittills handlagts av tullen torde sammanhånga med att denna myndighet har ansetts ha en extra stor erfarenhet av förhållandena på sjön. Den ökade polisverksamheten till sjöss har emellertid enligt motionärens mening givit polisen all den erfarenhet som krävs för att ifrågavarande ärenden på ett tillfredsställande sätt skall kunna handläggas av polisväsendet. Motionären understryker avslutningsvis att vid en ändring av gällande bestämmelser hänsyn bör tas till motsvarande bestämmelser i de övriga nordiska länderna.

Utskottet har inhämtat utlåtanden över motionen från rikspolisstyrelsen, sjöfartsverket, generaltullstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Gällande ordning

Regler om bärgning av fartygsvrak eller ombordvarande gods eller något, som hör till sådant fartyg eller gods, återfinns i flera olika författningar. Bestämmelserna avser att tillgodose vitt skilda syften, såsom att tillförsäkra ägaren och bärgaren deras rätt, att säkerställa framkomligheten i allmänna farleder, att minska förfånget för fisket och att tillgodose vissa miljöintressen.

I 8 kap. *sjölagen* (1895:35 s. 1) finns intagna bestämmelser som reglerar relationerna mellan bärgare och ägare av det bärgade. Någon obetingad rätt

att bärga finns inte. Sålunda har haveristens befälhavare rätt att avvisa hjälp, så länge detta kan anses "befogat" med hänsyn till omständigheterna och alltså faran inte är alltför överhängande (224 § 2 st.). Är haveristen övergiven kan dock den som påbörjar bärgning i god tro inte betas rätten att slutföra arbetet och förtjäna sin bärgarlön genom att besättningen återkommer och undanber sig vidare hjälp. Någon annan juridisk verkan har inte övergivandet av fartyget, och om exempelvis besättningen har lämnat en grundstött båt för att ta en lina i land, får inte en förbipasserande mot förbud dra båten flott.

I motsats till vad som gäller vid vidtagna räddningsåtgärder till lands ger sjölagen den som ingriper och bärgar fartyg och last en riklig bärgarlön (225–227 §). Reglerna är utformade så att de utgör incitament till ett resolut ingripande och energiskt genomförande av bärgningsföretag. Företaget måste emellertid genomföras framgångsrikt, och ett misslyckat bärgningsförsök ger inte rätt till ersättning ens för nedlagda kostnader eller gjorda uppoffringar. Bärgningsreglerna gäller även för upptagande av fartyg eller gods som sjunkit. Till säkerhet för sin fordran på bärgarlön har bärgaren både rätt att kvarhålla det bärgade på det ställe dit han fört det (retentionsrätt) och rätt att få egendomen såld med förmånsrätt för bärgarlönen (sjöpanträtt).

Är egendomens ägare okänd skall med egendomen förfaras på sätt stadgas i *lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd*. I syfte att säkerställa att såväl ägarens som bärgarens rätt beaktas föreskrivs att envar som i salt-sjön, inom svensk skärgård eller vid svensk kust eller i rikets segelbara insjöar, floder eller kanaler bärgar övergivet fartyg eller skeppsvrak eller till fartyg hörande redskap eller gods, oavsett om det upptas från botten eller anträffas flytande på vattnet eller drivet på strand, skall anmäla fyndet till polisen eller tullförvaltningen (1 §). Tullförvaltningen skall efter besiktning av fyndet kungöra bärgningen med föreläggande för ägaren till det bärgade godset att inom nittio dagar anmäla sig hos tullförvaltningen (3 §). Kommer ägaren inom föreskriven tid och visar sin rätt, får han tillbaka godset mot det att han till bärgaren utbetalar dennes kostnader samt bärgarlön, vars storlek i händelse av tvist bestäms av domstol. Kommer ej ägaren skall strandfynd (gods "drivet å strand") tillfalla kronan efter avdrag av bärgarens kostnader och bärgarlön, men annat fynd (upptaget från botten eller anträffat flytande på vattnet) skall tillfalla bärgaren (4 §).

Om en båt anträffas förtöjd eller "uppdragen" på land tillämpas i praxis inte lagen om sjöfynd utan betraktas fyndet som hittegods, varvid *lagen (1938:121) om hittegods* blir tillämplig. Någon uttrycklig legal anvisning om vad som är att hänföra till sjöfynd och vad som är att betrakta som hittegods finns emellertid inte. Hittegods skall anmälas till polisen, som därefter har att kungöra fyndet på det sätt som polisen i varje fall finner lämpligt. Anmäler sig ingen ägare inom förelagd tid tillfaller godset upphittaren mot att denne betalar polisens kostnader med anledning av fyndet. Även värdefullt gods kan på detta sätt tillfalla en upphittare och även gods som kan antas vara stulet.

För militära sjöfynd gäller särskilda ersättningsbestämmelser.

Förfarandet vid bärgning av herrelöst gods är vidare reglerat genom *Kungl. Maj:ts beslut den 20 augusti 1841 (SFS 1841:44 s. 2) angående rättigheter och skyldigheter för dem, hvilka upptaga sjunket gods, som af ägare blifvit övergifvet*. I beslutet föreskrivs att den som först hos länsstyrelse anmäler avsikt att på särskilt angiven plats bärga sjunket gods, som av sin ägare övergivits, skall ha rätt att fortfara därmed utan intrång av andra under en tid som får bestämmas till högst två år. I vissa fall kan förlängning av tiden ske.

När det gäller bärgning av äldre vrak gäller i vissa fall inte bestämmelserna i sjöfyndslagen. Enligt *lagen (1942:350) om fornminnen* har nämligen riksantikvarien rätt att låta undersöka och bärga skeppsvrak i de fall då minst 100 år kan antas ha förflutit sedan skeppet blev vrak. Detsamma gäller i fråga om annat föremål som anträffas i eller i närheten av sådant vrak och har samband med detta (9 a §). Riksantikvarien får medge annan att under villkor som riksantikvarien bestämmer företaga undersökningen och bärgningen. Finns ej ägare till föremålet skall det tillfalla kronan (9 b §). Skedde sjöfyndet vid vetenskaplig undersökning, vartill riksantikvarien hade givit sitt tillstånd, får riksantikvarien tillerkänna den som låtit utföra undersökningen skälig ersättning för nödiga kostnader och med undersökningen förenat arbete. Påträffas fyndet utan samband med sådan undersökning, har riksantikvarien, om det finnes skäligt, rätt att besluta om hittelön.

Till skydd för sjöfarten och fisket ges i *kungörelsen (1951:321) om undanröjande av för sjöfarten eller fisket hinderliga vrak* sjöfartsverket bemyndigande att föranstalta om undanröjande av fartyg eller annat större föremål som har sjunkit i allmän farled och föranleder hinder eller fara för sjöfarten. Motsvarande regel gäller om väsentligt förfång för fisket av betydenhet uppkommer inom vattenområde där fiske får bedrivas utan stöd av enskild fiskerätt.

Bestämmelser om bärgning av vrak finns vidare i hamnordningar och kanalreglementen. För de särskilda bestämmelser som finns i hamnordningarna har ett av sjöfartsverket utarbetat normalförslag till *hamnordning* blivit normgivande. Enligt normalförslaget får hamnmyndighet föreskriva, att fartyg inte får införas i hamnområdet eller att befälhavaren skall föra bort det därifrån, om risk finns för att fartyget skall sjunka eller på annat sätt orsaka skada eller hinder för trafiken. Hamnmyndighet får också ålägga befälhavare att föra bort bl. a. fartyg som har sjunkit eller stött på grund. Polismyndighet får låta föra bort fartyget på den försumliges bekostnad, om den som det åligger underlåter att göra det.

Enligt gällande *kanalreglementen* är befälhavare skyldig att flytta fartyg, som blivit upplagt utan tillstånd eller som sjunkit, grundstött eller fastnat i is i kanalen. Gör han inte det, får kanalförvaltningen flytta fartyget på redarens bekostnad.

Den som förfogar över vattenområde kan hos domstol eller överexekutor

begära beslut om handräckning, om den som utan lov har lämnat ett fartyg inom området inte självmant flyttar fartyget. Flyttar den som har besittningsrätten till området själv fartyget kan han göra sig skyldig till självtäkt eller annat brott enligt 8 kap. *brottsbalken*. Å andra sidan kan den som utan lov lämnar ett fartyg på annans vattenområde därigenom göra sig skyldig till egenmäktigt förfarande.

Med stöd av sin befogenhet enligt 7 § 1 mom. *länsstyrelseinstruktionen* (1958:333) att för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet förelägga vite kan länsstyrelse i vissa fall ingripa när övergivet fartyg utgör fara för allmän säkerhet, t. ex. på grund av att olja rinner ut eller risk för påsegling föreligger.

Miljöskyddskraven i samband med fartygsvrak slutligen tillgodoses för närvarande bl. a. genom nedskräpningsförbudet i *naturvårdslagen* (1964:822). Förbudet omfattar också vattenområde. Hälsovårdsnämnd äger vid vite förelägga den som är ansvarig för nedskräpning att iordningställa området (28–29 och 39 §§). Om än bestämmelserna enligt ordalydelsen i vissa fall är tillämpliga då fartyg överges, är de dock inte utformade så att de i allmänhet är lämpade som grund för åtgärder mot fartyg eller skeppsvrak. Främst torde bestämmelserna kunna tillämpas i fråga om mindre båtar. Som framgår nedan har emellertid år 1970 tillsatts en särskild utredning för att komplettera bestämmelserna i fråga om övergivna fartyg i bl. a. nu angivna hänseenden.

Utredningen (K 1970:43) angående åtgärder mot övergivna fartyg m. m.

År 1970 tillkallades en sakkunnig att se över och i erforderlig utsträckning komplettera författningsbestämmelserna om åtgärder i fråga om övergivna fartyg m. m.

I direktiven framhålls bl. a. att gällande bestämmelser närmast reglerar dels fall då någon önskar bärga eller redan har bärgat t. ex. ett övergivet fartyg, dels fall då bl. a. sjunket fartyg åstadkommer hinder eller fara i allmän farled eller är till väsentligt förfång för fisket, dels fall då fartyg befinner sig i hamn eller kanal.

Det finns enligt direktiven emellertid åtskilliga andra fall där det är av allmänt intresse, att skadade eller övergivna fartyg inte blir liggande som vrak, att olämpligt placerade fartyg flyttas och att från naturvårdssynpunkt påkallade åtgärder vidtas mot fartyg, vrak eller annat föremål som kommit i vattnet, men där detta intresse ej på ett tillfredsställande sätt tillgodoses genom gällande lagstiftning. Flera exempel anförs på fall där berörda statliga eller kommunala myndigheter borde ges möjlighet att ingripa i fråga om fartygsvrak.

Enligt direktiven bör den sakkunnige därför närmare överväga olika statliga och kommunala myndigheters befogenheter och skyldigheter i fråga om undanröjande av övergivna fartyg. Det framhålls som särskilt angeläget att föreskrifter utformas så att det klart framgår vilken myndighet som

i varje situation har ansvaret för att åtgärder kommer till stånd. Den sakkunnige skall vidare överväga dels vilka åtgärder som bör kunna åläggas den som är ansvarig för fartyget att vidta, dels vilka tvångsmedel som bör kunna tillgripas mot den ansvarige. Vidare bör den sakkunnige föreslå regler om kostnadsansvar och ersättningsskyldighet.

Remissvaren

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt att ifrågavarande författningsbestämmelser blir föremål för översyn. *Rikspolisstyrelsen* har därvid anslutit sig till motionärens förslag att handläggningen av sjöfyndsärenden överförs till polisen, något som dock *generaltullstyrelsen* och *sjöfartsverket* motsätter sig. Eftersom de i motionen berörda frågorna har visst samband med de frågor som behandlas av den i det föregående redovisade utredningen angående åtgärder mot övergivna fartyg, anser *sjöfartsverket* det naturligt att denna utredning ges ett vidgat uppdrag.

Rikspolisstyrelsen påpekar att vid tillkomsten av 1918 års lag om sjöfynd sådana fynd till stor del torde ha utgjorts av fartygslast, som gått över bord. På grund av att tullverket har att övervaka förtullning av till landet förda varor, var det därför naturligt att tullverket ålades att motta anmälan om sjöfynd. Numera utgörs det övervägande flertalet sjöfynd enligt styrelsen av mindre båtar och tillhör till dessa. Erfarenheten visar att fynden oftast kan härledas till brottnölsärenden (stulen och övergiven egendom), i viss omfattning till hittegodsärenden (kvarglömda eller förlorade föremål) och endast i mindre omfattning till egentliga sjöfyndsärenden. Av uppgifter som inhämtats från Stockholms polisdistrikt framgår att av under år 1973 anmälda 170 ärenden avsåg 84 ärenden stöld, 24 ärenden hittegods, 54 ärenden bedrägeri/haveri/lösdrift samt 11 ärenden egentliga sjöfynd, som överlämnades till tullverket.

Med hänsyn till att flertalet sjöfyndsärenden kan härledas till brottnöls- och hittegodsärenden samt då det från utredningssynpunkt är angeläget att anmälan om fynd snarast kommer till polisens kännedom, anser styrelsen starka skäl tala för att anmälan om sjöfynd görs hos polisen. Härigenom stärks enligt styrelsens uppfattning också allmänhetens medvetande om att såväl fynd- som förlustanmälan skall göras hos polisen, oavsett om platsen är belägen på land eller till sjöss. Styrelsen understryker emellertid att polisen på flertalet orter saknar materiella resurser att hämta och omhänderta anmälda sjöfynd. Styrelsen förutsätter dock att det goda samarbete som förekommer mellan tull och polis även framdeles skall upprätthållas. På grund av det anförda och då styrelsen anser det angeläget att en samordning av ifrågavarande författningsbestämmelser sker, tillstyrker styrelsen att den föreslagna utredningen tillsätts.

Generaltullstyrelsen anför att lagstiftningen på ifrågavarande område delvis

är föräldrad och att detta särskilt gäller 1918 års lag och 1841 års kungörelse. Styrelsen påpekar vidare att ansvaret för tillämpningen av de bestämmelser som direkt eller indirekt berör frågan om bärgning till sjöss av herrelöst gods nu är delat på ett flertal olika myndigheter. Således ankommer det på sjöfartsverket och de kommunala hamnmyndigheterna att svara för att vrak m. m. som är till hinder för sjöfarten eller för fisket undanröjs. Naturvårdsverket, hälsovårdsnämnder och länsstyrelser svarar för att t. ex. övergivna vrak eller liknande föremål icke bidrager till nedskräpningen i naturen. Ansvaret för spaning och utredning i samband med båtstölder, gods- och redskapsstölder samt hittegodsärenden åvilar polisen, även om tullverkets kustbevakning i hög grad medverkar i detta arbete. Tullverket slutligen utreder och behandlar ärenden rörande sjöfynd samt handhar oljebekämpning till sjöss och i kustvatten. Att tullverket vid tillkomsten av sjöfyndslagen fick som uppgift att handlägga sjöfyndsärenden torde närmast ha berott på att det gods på vilket lagen är tillämplig ofta utgjordes av utländskt oförtullat gods. Sjöfarten längs Sveriges kuster bedrevs på denna tid fortfarande med skutor och mindre ångbåtar. Att en del av lasten gick över bord var en vanlig företeelse.

Generaltullstyrelsen understryker att tullverkets uppgift är att tillse att gods inte införs från utrikes ort till det svenska tullområdet utan vederbörlig tullklarering. Tullverket svarar även för att de bestämmelser av sanitär art som är förknippade med sådan införsel iakttas. För att räknas som sjöfynd i sjöfyndslagens bemärkelse skall fyndet ha gjorts i saltsjön, inom svensk skärgård eller vid svensk kust eller i rikets segelbara insjöar, floder eller kanaler, dvs. inom vattenområden som har direkt förbindelse med havet. Fyndet kan alltså utgöras av oförtullat gods. Det förekommer även att fartyg på internationellt vatten påträffar gods, som vid ankomsten till svensk hamn överlämnas till tullverket såsom sjöfynd.

De flesta sjöfyndsärenden utgörs dock i dag av mindre båtar utan känd ägare. Dessa båtar fyller formellt sjöfyndslagets krav på sjöfynd, men endast en mindre del av dem hör reellt hemma här. Det är nämligen med nuvarande bestämmelser ibland endast tillfälligheter som avgör, om en upphittad båt skall behandlas som sjöfynd eller hittegods. Anträffas båten förtöjd eller uppdragen på strand behandlas den som hittegods, i andra fall som sjöfynd. Många båtar som påträffas är stulna. Anmälan om båtstöld görs till polisen. Anmälan om upphittad båt görs antingen till polisen eller till tullverket, beroende på omständigheterna vid upphittandet. Risk skulle därför enligt styrelsen kunna föreligga för att en båt, som hos polisen anmälts såsom stulen, säljs som sjöfynd av tullverket.

För att förhindra att stulna båtar säljs som sjöfynd har, upplyser styrelsen, etablerats ett samarbete mellan tullverket och polisen. För tullverkets del innebär samarbetet att sjöfyndsrapport upprättas först sedan man hos polisen kontrollerat att båten icke anmälts som stulen. Härigenom kan ett stort antal båtar återställas till rätt ägare. Enbart i Västsverige (N- och O-län)

uppgick under år 1973 detta antal till 243 stycken.

När det gäller frågan om vilken myndighet som bör vara ansvarig för handläggningen av sjöfyndsärenden, anser generaltullstyrelsen det mest rationellt, att tullverket som hittills svarar härför. Som skäl för denna ståndpunkt åberopar styrelsen följande. Tullverket har med sina resurser möjligheter att svara för samtliga åtgärder som sammanhänger med bärgning, omhändertagande, besiktning, värdering och administration av sjöfyndsärenden. Tullverkets kustbevakning förfogar över fartyg som dygnet runt under hela året kontinuerligt patrullerar längs landets kuster och har därigenom en god kontakt med handelssjöfarten och kustbefolkningen. Kustbevakningen förfogar vidare över bärgningsdykare och specialfartyg av olika slag. Tullverkets patrullbilar svarar för övervakningen av landsidan längs kusterna. Allmänheten har funnit det helt naturligt att vända sig till tullmyndigheterna i frågor rörande sjöfynd. Besiktning och värdering av sjöfynd ombesörjs i regel av kustbevakningspersonal, som genom sin dagliga verksamhet har en ingående kännedom om fartyg och båtar samt tillbehör och delar därtill. Kustbevakningen är dessutom regelmässigt engagerad som sjöräddningsorgan och även i andra funktioner vid förekommande haverier- och olyckshändelser till sjöss på och i närheten av svenskt territorialhav. Därmed sammanhängande sjöfyndsärenden kan som en följd härav handläggas på ett snabbt och smidigt sätt inom tullverket.

Sjöpolisen däremot förfogar enligt styrelsen endast över mindre motorbåtar inom enstaka skärgårdsområden, och verksamheten täcker sålunda endast mindre delar av kusten. Uppgifterna är huvudsakligen av ordningshållande karaktär inom täckningsområdet. Verksamheten är dessutom som regel koncentrerad till sommarhalvåret, eftersom de meteorologiska förhållandena normalt omöjliggör att polisbåtarna är i sjön vintertid. Med hänsyn härtill synes det styrelsen knappast lämpligt eller ändamålsenligt att överlämna handläggningen av sjöfyndsärenden till polisen. Det kan dessutom ifrågasättas, om det över huvud taget är lämpligt att tillföra polisen arbetsuppgifter av här berört slag med hänsyn till polisverksamhetens allmänna inriktning mot brottsbekämpning. Tillförandet av nya arbetsuppgifter som ligger utanför den egentliga polisverksamheten måste, anser styrelsen, innebära att tillgängliga personella och materiella resurser splittras till förfång för mera väsentliga uppgifter.

Enligt styrelsens uppfattning finns således starka arbetsmässiga och organisatoriska skäl för att tullverket även i fortsättningen skall svara för handläggningen av sjöfyndsärenden. Därtill kommer att tullverket under alla förhållanden måste tillse att sjöfynd, som utgörs av oförtullat utländskt gods, underkastas förtullning eller annan tullklarering.

Styrelsen erinrar avslutningsvis om att det för närvarande icke finns några lagregler som fastställer vem som sakrättsligt skall betraktas som ägare till vrak, som är att anse som övergivet, eller till föremål som bärgats från sådant vrak. Inte heller i övrigt kan de rättsliga problem som sammanhänger

med bärgning av vrak och annat sjunket herrelöst gods anses fullständigt lösta genom befintlig lagstiftning. Den lagstiftning som finns är dessutom som ovan framhållits delvis föråldrad och enbart av denna anledning i behov av en modernisering. Styrelsen anser det därför i likhet med motionären önskvärt med en översyn av lagstiftningen på ifrågavarande område.

Sjöfartsverket förklarar sig inte ha kännedom om några olägenheter med nuvarande bestämmelser om att anmälan av sjöfynd skall ske till polis eller tull med därefter följande kungörelseförfarande genom tullförvaltningens försorg. Däremot föreligger enligt sjöfartsverkets erfarenhet ofta osäkerhet beträffande rätt för enskild att bärga vrak, vrakdelar och last från sjunket eller strandat fartyg. En av svårigheterna är härvidlag att bedöma om det bärgade skall anses vara av ägaren övergivet. Ofta förhåller det sig så att avsevärd tid förflyter efter en sjöolycka innan beslut fattas huruvida fartyg och/eller dess last skall bärgas. Under denna tid kan äganderätten ha övergått till försäkringsgivare eller till annan som förvärvat vraket i avsikt att bärga det eller delar av detsamma. Att ägare till vrak inte omgående föranstaltar om bärgning behöver därför inte innebära att ett vrak är herrelöst eller av ägaren övergivet.

Sjöfartsverket brukar beredas tillfälle att yttra sig över ansökningar om bärgningstillstånd enligt 1841 års beslut. Vid bedömning av sådana ansökningar har sjöfartsverket ibland funnit tveksamt om de sjunkna föremålen skall anses vara av sin ägare övergivna. Sjöfartsverket har även börjat bli tveksamt om den rätta tillämpningen av nämnda bestämmelser om företrädesrätt till bärgning. Många ansökningar av ifrågavarande slag kommer från sportdykare och liknande "tillfällighetsbärgare". Den bärgning som avses skola utföras gäller mera sällan fartyget och dess last i dess helhet. Vanligen omhändertages endast särskilt värdefulla föremål. Effekten av sådan bärgning blir att vraket blir liggande kvar, varvid eventuell begränsning i framkomlighet för sjötrafiken och hinder för fisket kvarstår. Härtill kommer att lönsamheten i en senare komplett bärgning självfallet minskar om de värdefullaste delarna av vraket och lasten tagits bort. Ett bärgningstillstånd kan dessutom föra med sig att operationen kommer att spänna över längre tid än eljest under vilken tid för bärgningen utnyttjade båtar och redskap kan innebära fara eller olägenhet för sjöfarten.

Enligt sjöfartsverket skulle det vara av värde med klarare regler om rätt för enskild att bärga eller omhändertaga delar av fartyg och last som sjunkit eller strandat. Man skulle t. ex. kunna tänka sig en viss relativt kort tid (ett år) efter en sjöolycka, vilken tid skulle kunna förlängas på ägarens begäran, inom vilken bärgning av sjunket gods inte får ske utan ägarens medgivande. Efter utgången av denna tid skulle sjöfyndslagens regler tillämpas. Samtidigt borde övervägas huruvida föreskrifterna i Kungl. Maj:ts beslut 1841 om bärgningstillstånd alltjämt bör bibehållas och om särskilda regler erfordras för att garantera att bärgning ej sker på sådant sätt att sjöfart

eller fiske onödigtvis hindras. Då de berörda frågorna har visst samband med de frågor som behandlas av den s. k. vrakutredningen, förefaller det sjöfartsverket naturligt att denna utredning ges ett sålunda vidgat uppdrag.

Länsstyrelsen i Stockholms län delar motionärens uppfattning att en översyn av nu gällande bestämmelser är önskvärd för att komma till rätta med de svårigheter som råder att tillämpa 1841 års beslut angående bärgning av strandat gods.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har under åberopande av en av länspolischefen i länet överlämnad och av tulldirektionen i Göteborg upprättad promemoria tillstyrkt i motionen avsedd utredning. Länsstyrelsen tillägger att det skulle vara av intresse att i detta sammanhang även ta upp frågan om bärgning av vrak som ur naturvårdssynpunkt verkar störande. Härvid bör då särskilt beaktas vem som har ansvaret för bärgning och eventuell sanering av löskomna farliga ämnen.

I promemorian påpekas bl. a. att vad som skall anses som sjöfynd eller hittegods upprepade gånger har varit föremål för diskussioner och väl aldrig helt klarlagts, särskilt när det gäller små småbåtar, som sliter sig från sina förtöjningsplatser, driver ut från land med högvatten eller stjåls och överges av tjuvar. Under år 1973 har på Västkusten anmälts 353 upphittade båtar. De flesta, eller 243, har identifierats och överlämnats till sina ägare. De övriga båtarna saknar känd ägare och har därför behandlats som sjöfynd eller hittegods. Endast ett fåtal av dessa båtar anses ha kommit från annat land. Omständigheterna vid anträffandet avgör om det skall behandlas på ena eller andra sättet. Anträffas en båt förtöjd på annans båtplats eller "uppdragen" på land, behandlas den som hittegods. I andra fall som sjöfynd. Att två olika myndigheter skall behandla denna form av fynd och endast tillfälligheterna avgöra, huruvida den ena eller andra myndigheten skall överta ansvaret, är givetvis otillfredsställande. Eftersom alla stöldanmälningar inges till polisen borde denna myndighet även handlägga ärenden angående upphittade båtar och behandla dem som hittegods. Endast i de fall det är uppenbart att båten eller godset är utländskt, skulle anmälan göras till tullverket.

Med den lagstiftning som nu råder på detta område fordras enligt promemorian ett intimt samarbete mellan tullverket och polisen. I annat fall föreligger risk för att en hos polisen anmäld stulen båt säljs som sjöfynd av tullverket. För att komma till rätta med detta problem har på Västkusten sedan några år tillämpats följande rutiner: Kopia av alla stöldanmälningar översänds bl. a. till sambandsmannen tull/polis, dit även sjöfynds- och hittegodsrapporter insänds. Sambandsmannen medverkar till att de upphittade båtarna identifieras och överlämnas till respektive ägare. Han ansvarar också för att samtliga oidentifierade båtar blir behandlade antingen som sjöfynd eller som hittegods. Denna rutin har fungerat bra, och önskvärt vore att samma rutin tillämpades över hela landet.

Sammanfattningsvis anför i promemorian att 1918 års sjöfyndslag, som är alltför ålderstigen, bör omarbetas men att tullverket alltjämt bör handha övervakningen av ärendena. Närmare anvisningar om vad som skall anses som sjöfynd bör utarbetas. Vidare bör 1841 års kungörelse omarbetas och införas i sjöfyndslagen.

Utskottet

Bestämmelser om bärgning av vrak och vrakgods återfinns i ett flertal författningar. De olika bestämmelserna har vitt skilda syften, såsom att reglera rättsförhållandet mellan bärgare och känd ägare, reglera förfarandet vid bärgning av övergivet fartyg eller gods samt att ge myndigheterna rätt att ingripa i fråga om vrak, som hindrar sjöfarten eller innebär väsentligt förlång för fisket.

När det gäller bärgning av övergivet fartyg eller gods, som har hittats sjunket på botten, drivande i vattnet eller drivet på land, finns bestämmelser härom i *lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd*. I lagen föreskrivs skyldighet för bärgare att anmäla sjöfyndet antingen till polisen eller till tullen. Sistnämnda myndighet har sedan att utfärda kungörelse. Ger sig någon ägare ej till känna, tillfaller godset staten, om det har anträffats på stranden, och i övrigt bärgaren. I förstnämnda fall skall staten utbetala skälig bärgarlön. Har övergiven båt anträffats uppdragen på strand, tillämpas inte nämnda bestämmelser utan i stället bestämmelserna i *lagen (1938:121) om hittegods*, vilka såsom framgår av det föregående (s. 2) i betydelsefulla hänseenden skiljer sig från bestämmelserna i sjöfyndslagen. Till sistnämnda bestämmelser anknäver ett *beslut av Kungl. Maj:t den 20 augusti 1841 (1841:44 s. 2)*, som ger den som till länsstyrelse först anmäler avsikt att bärga övergivet vrak rätt att under viss tid bärga vraket utan intrång av annan bärgare. För den händelse vraket är äldre än 100 år gäller särskilda bestämmelser i *lagen (1942:350) om fornminnen*.

I motionen yrkas att riksdagen skall begära hos Kungl. Maj:t att en utredning tillsätts med uppdrag att inkomma med förslag till ändrade bestämmelser om bärgning till sjöss av herrelöst gods i enlighet med vad som anförts i motionen. Motionären framhåller, att gällande bestämmelser är otidsenliga och svårtillämpade. Dessa förhållanden har skapat problem för såväl myndigheter som enskilda bärgare. Enligt motionären skulle det vara rimligt, om handläggningen av förevarande frågor överfördes till en myndighet. Motionären anser det lämpligast att polisen blir ansvarig myndighet.

Vad motionären har anförts om bristerna i gällande rätt har vunnit stöd av remissvaren. Samtliga remissinstanser tillstyrker också att 1918 års sjöfyndslag och 1841 års beslut blir föremål för översyn. Generaltullstyrelsen och sjöfartsverket motsätter sig dock, att handläggningen av ärendena överflyttas till polisen.

Utskottet tillstyrker för sin del, att den av motionären förordade översynen av bestämmelserna om bärgning av herrelöst vrak kommer till stånd. Vid översynen bör beaktas de synpunkter som har framförts av remissinstanserna och som har redovisats ovan (s. 5–10). Däremot kan utskottet inte nu ansluta sig till motionärens yrkande, att polisen skall bli ansvarig myndighet för sjöfyndsärenden. Enligt utskottets mening får frågan om ansvarig myndighet prövas vid översynen. Såsom framgår av det föregående (s. 4) har år 1970 tillkallats en särskild sakkunnig för att se över och komplettera bestämmelserna om omhändertagande av herrelöst vrak (den s. k. vrakutredningen). Enligt direktiven omfattar den sakkunniges uppdrag emellertid inte ifrågavarande författningar, utan han har närmast att föreslå bestämmelser, som beaktar sjösäkerhets- och naturvårdssynpunkter. Huruvida den sakkunnige bör, såsom sjöfartsverket föreslår, få tilläggsdirektiv eller om i stället en särskild utredning skall tillsättas, bör inte riksdagen ta ställning till, utan det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma härom.

På grund av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av motionen 1974:277 hos Kungl. Maj:t begär att 1918 års lag med vissa bestämmelser om sjöfynd och Kungl. Maj:ts ovan nämnda beslut av år 1841 blir föremål för översyn.

Stockholm den 29 oktober 1974

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Hammarberg (s), Lidgard (m)*, Sjöholm (fp), Andersson i Södertälje (s), Torwald (c), Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Olsson i Sundsvall (c), Israelsson (vpk), fru Tillander (c), fru Hjalmarsson (s), fru Johansson i Hovmantorp (s), fru Jacobsson (m)* och fru Karlsson (c)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

